

Het jezuietenmonogram

IHS

Een lang verhaal

Klik [hier](#) voor honderden foto's van IHS-monogrammen

Van oudheid tot renaissance

Al in de vroegchristelijke oudheid komen de Griekse letters IH of IHC voor als afkorting van de naam van Jezus, IHCOYC in het Grieks. In de middeleeuwen nam men deze afkorting over, waarbij de Griekse letter C vervangen werd door de Latijnse letter S. Het monogram IHS wordt nu geïnterpreteerd als een afkorting van IHESUS in het Latijn, in kleine letters geschreven als ihs of yhs.

Door de h wordt, als 'abbreviatie-teken', een horizontaal streepje geplaatst om aan te geven dat het hier om een afkorting gaat. Uit die h met dat horizontale streepje ontstaat een kruis. Toen later, vanaf de renaissance, de hoofdletter H werd gebruikt in plaats van de kleine ketter h, werd het kruis boven de H geplaatst.

Bernardus van Clairvaux

In de 12de eeuw groeide de devotie tot de Heilige Naam Jezus. Van Bernardus van Clairvaux (1090-1153) is de volgende uitspraak: 'Indien gij iets schrijft, het smaakt mij niet, tenzij ik er de naam Jezus lees... Jezus, honing voor de mond, voor het oor een melodie, voor het hart een jubelzang!' Bij Adam van Sint-Victor (1110-1192) vindt men de volgende tekst: 'Jezus, zacht en vol goedheid, uw naam is uitnemend, zoet en heilzaam...'

Bernardinus van Siena

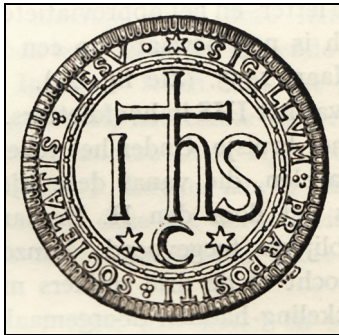
De Heilige Bernardinus van Siena (1380-1444), Franciscan, droeg veel bij tot de verbreiding van de devotie tot de naam Jezus. Hij was een vermaard predikant. Bij zijn preken gebruikte hij een paneel met daarop de letters yhs. Het monogram bevond zich tegen een blauwe achtergrond, rond het monogram was in goud een stralende zon aangebracht. De kleuren blauw en goud verwezen respectievelijk naar de menselijkheid en de goddelijkheid van Christus. Ook liet hij zijn toehoorders op het einde van de preek een houten bordje kussen waarop het Jezusmonogram was geschilderd. De hoorders waren met

een dergelijk gebruik bekend, want onder de mis kuste men vóór de communie het ‘paxtafeltje’. Overigens kreeg Bernardinus kritiek op zijn gebruik van het embleem. Dit zou een concurrent zijn van het kruis. Paus Martinus V stond het monogram toe onder voorwaarde dat het werd gecombineerd met het kruis.

Bernardinus was niet de enige heilige die in verband wordt gebracht met het monogram. Ook Vincentius Ferrerius (1350-1419) was een vereerder van de naam Jezus en ook hij gebruikte het IHS-monogram.

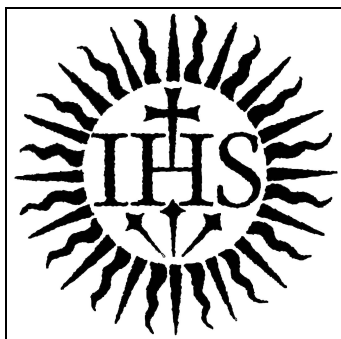
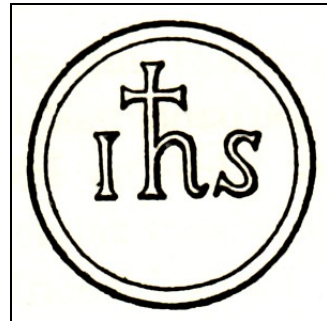
Jezuïeten

Het zijn vooral de jezuïeten die zich meester hebben gemaakt van het IHS-monogram.

Ignatius van Loyola (1491-1556) gebruikte het monogram in zijn zegel. Hij deed dit in zijn hoedanigheid van algemene overste van de door hem gestichte orde. Onder het monogram, waarbij de kleine letters *ihs* gebruikt worden, en waarbij de lange verticale poot van de *h* tevens een kruis is, ziet men een halve maan en twee sterren. Deze hemellichamen verwijzen vermoedelijk naar het feit dat Jezus' naam verheven is boven het firmament, een gedachte die in de brief aan de Efeziërs voorkomt: ‘Hij die is afgedaald is dezelfde als hij die opsteeg, tot boven de

hemelsferen’ (4:10). Misschien had Ignatius het monogram overgenomen omdat ook zijn naamgenoot Ignatius van Antiochië een bijzondere voorliefde had voor de naam Jezus. In de *Legenda Aurea* kan men lezen dat Ignatius van Antiochië voortdurend de naam Jezus Christus aanriep terwijl hij gemarteld werd. Toen de beulen hem vroegen waarom hij dat deed, antwoordde hij dat die naam geschreven stond in zijn hart. Na zijn dood opende men zijn hart. Men vond er inderdaad de naam Jezus Christus in gouden letters. Naast het zegel met de maan en de sterren gebruikte Ignatius van Loyola ook het monogram zonder deze hemellichamen.

Het gebruikelijke jezuïetenembleem bevat de hoofdletters IHS met een kruis boven de H. Onder het monogram bevinden zich drie spijkers. Die spijkers behoren tot de lijdensteken, die al voorkwamen op devotieprentjes vanaf het einde van de 15de eeuw.

Hoewel het vaststaat dat de letters IHS vanouds verwijzen naar de Naam Jezus, zijn er later, toen men de Griekse oorsprong van het monogram uit het oog was verloren, ook andere verklaringen gegeven. Men legde de letters IHS uit als *Jesus Hominum Salvator* (Jezus redder van de mensheid), *Jesus Homo Sanctus* (Jezus de heilige mens) of *In Hoc Signo* (*In hoc signo vinces* (In dit teken zult gij overwinnen):

deze woorden zou keizer Constantijn gehoord hebben, terwijl hij in een droom het kruis van Christus zag verschijnen. Uit de V van *vinces* zouden dan de drie spijkers zijn ontstaan.).

Er zijn ook andere, malicieuze, verklaringen. De volgende is van Pasquino, een antiek beeld in de buurt van de Piazza Navona in Rome, dat via aangehechte briefjes commentaar gaf op alles en nog wat. Volgens Pasquino betekent IHS: *Jesuitae Habent Satis* (de jezuiten hebben genoeg), een commentaar naar aanleiding van de rijke decoratie van het interieur van de Gesù in Rome. De jezuiten van hun kant antwoordden: *Si Habent Jesum* (ja, want ze hebben Jezus). Een andere anti-jezuïtische verklaring luidt: *Jesuitae Hominum Seductores* (jezuiten zijn verleiders van de mensheid). De jezuiten zelf hadden positieve verklaringen: *Jesum Habemus Socium* (wij hebben Jezus als metgezel), of *Jesu Humilis Societas* (de geringe Sociëteit van Jezus).

Voor een steeds groeiende collectie van voorstellingen van het IHS-monogram, klik [hier](#).